

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

NAZIV PROPISA

Sporazum o smanjenju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama u regionu Zapadnog Balkana

1. Definisane probleme

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

- Predloženi akt (Sporazum) treba da riješi problem visokih cijena usluga rominga u zemljama Zapadnog Balkana. Ovim se štite interesi krajnjih korisnika elektronskih komunikacionih usluga, povećava konkurentnost Crne Gore kao atraktivne turističke destinacije, olakšava komunikacija i jača podrška povezivanju regionalnih privreda, podstiče protok ljudi, roba i usluga putem jeftinije i slobodnije komunikacije.
 - 1. jula 2015.godine počela je primjena Sporazuma o sniženju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama između ministarstava nadležnih za oblast elektronskih komunikacija: Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Makedonije i Republike Srbije. Ovim sporazumom su snižene cijene roming usluga po ugledu na Uredbu o romingu u javnim mobilnim komunikacionim mrežama unutar Evropske unije (Regulation No 531/2012). Posljednje snižavanje cijena u skladu sa ovim sporazumom je stupilo na snagu 1. jula 2017. godine i od tada cijene rominga nijesu mijenjane. U međuvremenu je u EU primijenjen novi regulatorni okvir kojim su cijene rominga izjednačene sa onim u nacionalnom saobraćaju, što je izazvalo i veliki interes i očekivanje građana i javnosti kada je u pitanju roming u regionu.
 - Nakon dvije godine od posljednjeg sniženja, cijene rominga su opet relativno visoke u poređenju sa onim u Evropskoj Uniji, kao i u poređenju sa određenim komercijalnim ponudama na lokalnom tržištu u kojima su cijene pojedinih usluga niže od regulisanih cijena, ali se to ne odnosi na sve zemlje i sve operatore u regionu, kao i na sve usluge unutar jednog tarifnog paketa (npr. jeftiniji dolazni pozivi i internet, ali znatno skuplji odlazni poziv i SMS, i sl.).
Relativno visoke cijene usluga rominga negativno utiču na stepen korišćenja usluga od strane građana i turista u Crnoj Gori, na komunikaciju i ekonomske procese u regionu Zapadnog Balkana. Takođe, sadašnji sporazum je ograničen na 4 zemlje, a novim se planira proširenje na cijelu teritoriju regiona.
 - Oštećeni su krajnji korisnici elektronskih komunikacionih usluga koji i dalje u značajnom broju apstiniraju, ili u limitiranoj mjeri koriste ove usluge zbog još uvijek visokih cijena. Takođe, česti su slučajevi i enormno visokih računa kao posljedice nepažnje ili neinformisanosti krajnjih korisnika usluga rominga.
- Bez primjene novog sporazuma cijene bi ostale na istom nivou, a teritorijalna ekstenzija primjene regulacije na Albaniju i Kosovo ne bi bila moguća, čime bi se dodatno produbio digitalni jaz u odnosu na zemlje Evropske Unije.

2. Ciljevi

Koji ciljevi se postizu predlozenim propisom?

Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

- Cilj je uspostavljanje novog režima rominga koji bi bio primijenjen u svih šest zemalja Zapadnog Balkana. Novim sporazumom je predviđeno dalje snižavanje cijena usluga rominga sve do njihovog potpunog izjednačavanja sa domaćim cijenama, kao i teritorijalna ekstenzija primjene sporazuma na Albaniju i Kosovo. Konačno, ovim se u zemljama regiona implementira evropska politika u oblasti rominga.
 - Prvi cilj Digitalne agende Zapadnog Balkana je uspostavljanje novog režima rominga koji bi bio primijenjen u svih šest zemalja regiona. Predsjednici Vlada zemalja Zapadnog Balkana su, prepoznajući značaj usluga elektronskih komunikacija za društveni i ekonomski prosperitet regiona, 17. maja 2018. godine u Sofiji, usvojili tzv. Sofijsku Deklaraciju kojom je, između ostalog, data snažna podrška implementaciji Digitalne agende za Zapadni Balkan i potpisali Izjavu podrške implementaciji Digitalne agende za Zapadni Balkan.
- Digitalnom agendom su prepoznati najvažniji koraci koje zemlje regiona treba da preduzmu u cilju smanjivanja digitalnog jaza u odnosu na zemlje Evropske Unije, što će istovremeno doprinijeti i većem stepenu zaštite potrošača, razvoja konkurencije i transparentnosti na tržištima elektronskih komunikacija u regionu. Između ostalog, u pitanju su projekti iz oblasti širokopojasnog pristupa internetu, sajber bezbjednosti, digitalnih vještina, podrške start-up preduzetništvu itd.

3. Opcije

Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
Objasnite preferiranu opciju?

- Cijene rominga ne mogu biti regulisane (snižene) ukoliko se novi sporazum ne potpiše. S tim u vezi, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama, Agencija za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i radio-spektar, kao regulator, preduzima mjere regulacije cijena rominga, kojih svaki operator javne elektronske komunikacione usluge mora da se pridržava. Regulacija rominga bez prethodne analize tržišta, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama, je moguća samo na osnovu sporazuma koje Crna Gora zaključi sa drugim državama.

4. Analiza uticaja

Na koga će i kako će najvjerovatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirekne.

Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (narocito malim i srednjim preduzecima).

Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje ce on stvoriti.

Da li se propisom podrzava stvaranje novih privrednih subjekata na trzistu i trzisna konkurencija.

Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

- Uticaj na krajnje korisnike usluga u Crnoj Gori je apsolutno pozitivan, zbog snižavanja cijena usluga rominga. Krajnji korisnici imaju mogućnost da, na individualnoj osnovi, odaberu da li će ovo sniženje cijena iskoristiti da smanje dosadašnje troškove koje su imali u romingu, ili da za isti iznos koriste veći obim usluga, prvenstveno mobilni internet.
- Kada su u pitanju prihodi i troškovi operatora elektronskih komunikacija, razlikujemo

veleprodajni i maloprodajni segment. Na veleprodajnom, međuoperatorskom, nivou novi sporazum (posebno u prvoj fazi) ne unosi značajne izmjene u odnosu na postojeći. Jedina afektirana veleprodajna cijena do 2021. godine je cijena usluge prenosa podataka. Prema podacima koji su nam dostavljeni, regionalni operatori bilateralno na komercijalnoj osnovi, već primjenjuju cijene koje su i niže od regulisanih. Na osnovu analize ovih podataka, zaključuje se da je uticaj novog sporazuma na bilans naših operatera prema operatorima iz regiona neutralan, osim u jednom slučaju gdje je u pitanju bilateralni odnos operatora koji imaju istu vlasničku strukturu i posluju unutar iste korporativne grupe na više tržišta u regionu. U sagledavanju uticaja sniženja maloprodajnih cijena, polazimo od sljedećih činjenica i pretpostavki:

- svi operatori u Crnoj Gori, u svojim komercijalnim ponudama, već imaju tarifne pakete u kojima su cijene pojedinih usluga niže od cijena predviđenih novim sporazumom. Međutim, to se, po pravilu, ne odnosi na sve zemlje i sve operatore u regionu, kao i na usluge unutar jednog tarifnog paketa (npr. jeftiniji dolazni pozivi i internet, ali znatno skuplji odlazni poziv i SMS, i sl.).
- povećano korišćenje roming usluga, kao posljedice primjene prethodnog sporazuma. Kako se povjerenje i informisanost korisnika povećavaju, a navike korisnika mijenjaju, za očekivati je da će porast roming saobraćaja nakon novog sniženja biti još izraženiji.
- spektakularan rast roming saobraćaja u zemljama EU nakon ukidanja dodatnih naknada za roming. U prvoj godini nakon primjene novog režima prenos podataka je povećan za oko 8 puta, trajanje govornih poziva je udvostručeno, a čak je i SMS saobraćaj značajno veći.
- U najkonzervativnijem, i malo vjerovatnom, scenariju (koji podrazumijeva da sniženje cijena neće imati nikakav uticaj na povećano korišćenje usluga) negativan uticaj na crnogorske operatore u maloprodaji, u prvoj godini primjene sporazuma je 287.388 EUR, što predstavlja smanjenje trenutnih prihoda od 18% u ovom segmentu. U realnom scenariju, koji podrazumijeva da će količina roming saobraćaja imati godišnju tendenciju rasta koja je jednaka prosječnom godišnjem rastu u prethodnom četvorogodišnjem periodu, uticaj na prihode operatora će biti pozitivan i to u zbirnom iznosu od 390.321 EUR ili 24% više nego do sada. Ukoliko rast saobraćaja nakon primjene „roming kao kod kuće“ režima (od 1. jula 2021. godine) bude pratio trendove koji su registrovani u prvoj godini primjene u EU, benefiti operatora će biti još veći.

Operatori moraju biti spremni da negativni uticaj snižavanja cijena kompenzuju iskorišćavanjem pozitivnog korisničkog iskustva i da kroz specijalno dizajnirane roming i ostale ponude, metodima unakrsne i uvećane prodaje, pokušaju da monetizuju povećanu lojalnost svojih korisnika.

- Neće prouzrokovati dodatne troškove, naprotiv postojeći troškovi će biti smanjeni.
- Da
- Propisom se podržava tržišna konkurencija.
- Nema administrativnih opterećenja i biznis barijera.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbjeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore? Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

- Nisu potrebna finansijska sredstva za imprementaciju ovog Sporazuma. Implementacijom

propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze za Crnu Goru

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi R/A procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

- Da. Usaglašavanje sporazuma je rađeno u koordinaciji Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) i uz učešće Generalnog direktorata Evropske komisije za komunikacione mreže, sadržaj i tehnologiju (DG Connect) i Generalnog direktorata za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR).
- U izradi sporazuma učestvovali su predstavnici resornog ministarstva i Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost. Redovno informisanje operatora elektronskih komunikacija je obezbijeno tokom čitavog trajanja pregovaračkog procesa.
- Značaj učešća predstavnika Evropske komisije u procesu ogleđa se u usklađivanju sporazuma sa aktuelnim regulatornim okvirom i najboljom praksom u EU. Nije prihvaćen zahtjev mobilnih operatora da se implementacija Sporazuma odloži do 1. aprila 2020.godine budući da je ovaj stav saopšten ministarstvu i regulatornoj agenciji tek nakon završetka pregovaračkog procesa.

7. Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

- Ne postoje prepreke za implementaciju propisa. Potencijalnu prepreku za kašnjenje u primjeni sporazuma predstavlja stav operatora u regionu da im je potrebno više vremena za prilagođenje svojih billing sistema novim uslovima rominga.
- Za sprovođenje sporazuma zaduženi su predstavnici regulatora iz oblasti elektronskih komunikacija, zemalja potpisnica sporazuma. Regulatori će se sastajati najmanje jednom godišnje kako bi se konsultovali i razmotrili primjenu sporazuma, utvrdili prioritete za naredni period, kako bi preduzeli zajedničke radnje, ako je potrebno, i usvojili zajedničke stavove prema domaćim i evropskim organizacijama zaduženim za elektronske komunikacije i prema operatorima elektronskih komunikacija.
- Glavni indikatori prema kojima se može mjeriti ispunjenje ciljeva je povećanje korišćenja usluga rominga kao posljedica snižavanja cijena u dvije faze: tzv. tranzicioni period koji bi trajao do 30.juna 2021.godine i tzv. „roaming kao kod kuće“ počev od 1.jula 2021.godine.
- Za sprovođenje, monitoring i evaluaciju propisa zaduženi su predstavnici resornog ministarstva i regulatora iz oblasti elektronskih komunikacija, zemalja potpisnica sporazuma.

Datum i mjesto

Starješina

